

ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ

“

การมีศาลปกครองเป็นความก้าวหน้าของ “หลักนิติรัฐ” ในด้านกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง ประเทศไทยมีศาลปกครอง ประเทศนั้นมีหลักประกันให้หลักนิติรัฐเป็นจริง การที่ประเทศไทยมีศาลปกครองถือว่าเป็นเรื่องดีของประเทศ แต่ว่าศาลปกครองก็เป็นเพียงสถาบัน จึ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่จะมาเป็นตุลาการศาลปกครองด้วย ตุลาการศาลปกครองจะต้องยึดมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ทำงานรับใช้ประชาชน โดยทุ่มเทเต็มกำลัง ตระหนักถึงภารกิจของตนว่ามาทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกทางปกครองเป็น “ศาลปกครองเพื่อประชาชน”

”

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์
ประธานศาลปกครองสูงสุด
18 มีนาคม 2565*

* สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย นายอานันท์ กระบวนศรี, วารสารวิชาการศาลปกครอง Administrative Courts Journal คอลัมน์ : ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ (ครั้งที่ 1/2565) วันศุกร์ที่ 18 มีนาคม 2565 เวลา 13.30 – 14.30 น. ณ ห้องรับรองประธานศาลปกครองสูงสุด สำนักงานศาลปกครอง

ขอสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดยห้ามคัดลอก ทำซ้ำ ดัดแปลงหรือนำส่วนใดส่วนหนึ่งไปเผยแพร่สู่ภายนอก โดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่เป็นการอ้างอิงในทางวิชาการ ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง

สวัสดีครับท่านผู้อ่านทุกท่าน

ก่อนอื่นผมต้องขอแนะนำคอลัมน์ “ประวัติ นักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ” ซึ่งเป็นคอลัมน์ใหม่ ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2565 โดยทางทีมงานวารสารมีเจตนากรณีที่นำเสนอ ประวัติของนักกฎหมายมหาชนที่มีชื่อเสียง เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ทำความรู้จักกับ “ตัวตน” ของนักกฎหมายในมุมมองสุดพิเศษที่อาจไม่เคย ปรากฏสู่สาธารณชนมาก่อน เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ ให้กับนักกฎหมายมหาชนรุ่นใหม่ในการศึกษา การทำงาน เพื่อร่วมกันพัฒนากฎหมายมหาชนของ ประเทศไทยให้มีความเจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งในวารสารฉบับนี้ ทางทีมงานได้รับเกียรติ อย่างสูงจากศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์ ประธานศาลปกครองสูงสุด อดีต รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่อายุน้อยที่สุด) เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง คนแรกของประเทศไทย อาจารย์พิเศษผู้สอน กฎหมายมหาชนให้แก่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ และ สถาบันต่าง ๆ กว่าสิบแห่ง รวมทั้งเจ้าของตำรา กฎหมายมหาชนขายดีจำนวนมากที่มีการร้องขอ ให้สำนักพิมพ์ตีพิมพ์ซ้ำเพิ่มเติมตามความต้องการ ของตลาด

ในวันที่อากาศร้อนอบอ้าวอุณหภูมิสูง แข่งกับราคาน้ำมัน ผมได้มีโอกาสเข้าไปนั่งตากแอร์ เย็น ๆ ในห้องรับรองประธานศาลปกครองสูงสุด ถึงแม้ว่าเลขฯ ของท่านได้เชิญให้ผมเข้าไปนั่งรอ ในห้องรับรองซึ่งตกแต่งอย่างเรียบง่ายแต่สวยงาม ผมกลับไม่สามารถจะเก็บรายละเอียดของบรรยากาศ ในห้องดังกล่าวมาบรรยายถ่ายทอดได้ทั้งหมด เพราะอยู่ในอารมณ์ตื่นเต้น เพราะนี่คือโอกาสที่จะ ได้พบปะสนทนากับบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ อย่างใกล้ชิด !! ผมกังวลจนเกร็งไปหมดทั้งตัว ทิมหน้าห้องของท่านสังเกตเห็นได้ วิ่งไปหยิบน้ำ มาให้ผมดื่มเพื่อให้ผ่อนคลายก่อนที่จะได้เริ่มทำการ

สัมภาษณ์ จากนั้นไม่นาน ท่านอาจารย์ก็ได้เข้ามา ในห้องรับรอง ผมกล่าวสวัสดีท่านก่อนทำการ แนะนำตัวเบื้องต้น และขออนุญาตท่านบันทึกเสียง การสนทนาและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ ในครั้งนี้ ก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์ ท่านอาจารย์ ได้กรุณาชวนคุยอย่างเป็นกันเอง ทำให้บรรยากาศ เป็นไปอย่างผ่อนคลายและทำให้ผมสามารถตั้งสติ กลับมาสู่โหมดการทำงานได้อีกครั้ง

**เหตุใดท่านจึงสนใจศึกษากฎหมายมหาชน ?
ทิศทางการเรียนการสอนกฎหมายมหาชน
ในประเทศไทยปัจจุบัน ? ความท้าทายในการ
ทำงาน ? ศาลปกครองในอุดมคติของท่าน ?
รวมถึงทีมฟุตบอลทีมโปรดของท่านอาจารย์
ชาญชัย ?**

บทสนทนาต่อไปนี้เป็น...

จะช่วยให้เราเข้าใจ “ตัวตน” ของ นักกฎหมายมหาชนที่ชื่อ “ชาญชัย แสวงศักดิ์” มากยิ่งขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ : ก่อนอื่น ในฐานะผู้สัมภาษณ์ ต้องขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาญชัย แสวงศักดิ์ ประธานศาลปกครองสูงสุด ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้เกียรติให้สัมภาษณ์กับทางวารสารวิชาการศาลปกครองในครั้งนี้ สำหรับคำถามจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ชีวิตส่วนตัว งานอดิเรก และความสนใจอื่น ๆ 2) ประวัติการศึกษา และมุมมองต่อการศึกษากฎหมายมหาชนในประเทศไทย และ 3) ประวัติการทำงาน และ มุมมองต่อกระบวนการยุติธรรมทางปกครองในประเทศไทย

ส่วนที่ 1 ชีวิตส่วนตัว งานอดิเรก และความสนใจอื่น ๆ

ในเวลาที่ย่างจากการทำงาน ท่านมีงานอดิเรกที่สนใจหรือไม่ อย่างไรครับ ?

งานอดิเรกของผม คือ การสอนหนังสือ ผมไม่มีวันหยุด แต่ถ้าไม่ได้มีสอนหนังสือ ผมก็ใช้เวลาอยู่กับครอบครัว พาครอบครัวไปทานอาหาร

หรือว่าอยู่กับครอบครัวบ้างในช่วงที่สามารถแบ่งปันเวลาได้ แต่เวลาส่วนใหญ่ผมหมดไปกับการทำงาน ถ้าไม่ทำราชการในหน้าที่การงานก็จะสอนหนังสือ ถ้าไม่สอนหนังสือก็จะเขียนหนังสือ เขียนคำอธิบาย งานอดิเรกผมไม่มีอะไรเป็นพิเศษครับ

ผมชอบดูสารคดีเกี่ยวกับเรื่องท่องเที่ยวอะไรพวกนั้นครับ ซึ่งสถานีโทรทัศน์ของเราไม่ค่อยมีตอนผมอยู่ฝรั่งเศสที่ผมจะไปหาดูเสมอเลย เป็นสารคดีแนะนำต่างประเทศ ประเทศอะไรที่ผมไม่มีโอกาสได้ไป ก็ดูทางภาพยนตร์อะไรแบบนี้ ชอบหรือดู YouTube เกี่ยวกับแนะนำประเทศใหม่ ๆ

ผมชอบดูกีฬา เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล ชกมวย

ฟุตบอลผมเชียร์ทีมอาร์เซนอล ส่วนฟุตบอลไทยผมก็เชียร์ทีมการทำเรือ เพราะว่าคุณพ่อผมทำงานที่นั่น ทีมอื่นผมไม่ดูเลยนะครับ ไม่สนใจ เพียงแต่อยากจะรู้ว่าเขาแพ้ไปลา (ยิ้ม) มันก็เป็นการแข่งกันใช้ไหมครับ ทีมอื่นแพ้ ทีมที่เราเชียร์จะได้มีลำดับดีขึ้น (หัวเราะ) ส่วนฟุตบอลโลก ฟุตบอลยูโร ทีมชาติฝรั่งเศส ผมไม่ได้ดูครับ

ผมเคยดูบาสเกตบอล NBA แต่ตอนหลังเบื่อแล้วครับ

เมื่อก่อนก็ดูมวย มวยไทยนะครับ เมื่อก่อนไปสนามมวยเลยนะ แต่หลัง ๆ พอแก่ตัวแล้วก็ไม่ไปแล้ว ดูทีวีแทน

ได้รับทราบมาว่าท่านชนะเลิศในการยืมหนังสือของห้องสมุดกฎหมายมหาชนของศาลปกครองประจำเดือนเป็นประจำ ทำให้อยากทราบว่า ถ้าไม่ใช่หนังสือกฎหมายแล้ว ท่านชอบอ่านหนังสือประเภทใดเป็นพิเศษบ้างครับ ?

ที่กล่าวมาตอนแรกนี้น่าจะผิดนะครับ ไม่ใช่หรอกครับ ผมไม่ได้ยืมมากที่สุด ข้อมูลมันคงไม่ได้ถูกต้องมั้ง ผมก็แค่ว่า บางทีผมไม่สะดวกที่จะทำงานอยู่ในห้องทำงานนาน ๆ ผมก็จะเอาหนังสือมาตรวจค้นนะครับ ก็อาจจะเป็นที่มาของข้อมูลดังกล่าว ถ้าข้อมูลถูกต้องนะครับ (หัวเราะ)

ข้อถัดมานี้ ผมชอบหนังสือแนวไหน... ผมก็ชอบอ่านข่าว หาดูอะไรทั่ว ๆ ไป ไม่ได้มีอะไรเป็นพิเศษ ผมไม่ได้มีหนังสือในดวงใจที่ชอบเป็นพิเศษครับ ผมไม่ได้ชอบอ่านหนังสือนวนิยายแค่อ่านหนังสือในการทำงาน หนังสือที่เพิ่มพูนความรู้นี้ก็หมดเวลาแล้ว สายตาก็ต้องการการพักผ่อน

ท่านทำงานหนักมากเลยครับ สมมติว่าท่านมีวันหยุดสัก 2 สัปดาห์ ท่านจะใช้เวลานี้ทำอะไรบ้างครับ ?

ก็พักผ่อนครับ ไปเปลี่ยนบรรยากาศ ผมก็เป็นมนุษย์เงินเดือนนะ หรือถ้าเกิดว่าผมมีฐานะทางการเงินที่สะดวกสบาย ผมก็อยากจะไปพักผ่อน ใช้ชีวิตเรียบง่าย อาจจะชายทะเล ป่าเขาอะไรทำนองนี้ครับ ที่ที่มีที่พักสะดวกสบาย ไม่ใช่ไปนอนเต็นท์นะ ไม่เอาแล้ว แก่แล้ว (หัวเราะ) ถ้าได้ไปต่างประเทศผมชอบนะ ผมชอบไปต่างประเทศ แต่ไปแบบมีเงิน สบาย ไม่ต้องเหนื่อยยาก เพราะว่าเมื่อก่อนวัยหนุ่มผมลุยมาเยอะ แต่จะให้ต้องแบกเป้อะไรพวกนี้ตอนนี้ผมไม่เอาแล้ว เพราะว่าแก่แล้ว อยากไปแบบสบาย ๆ มีคนดูแลแบบนี้ แต่เนื่องจากไม่มีเงินก็เลยได้แต่ดูทีวี

จากประสบการณ์ท่องเที่ยวของท่าน อยากทราบว่ามีที่ไหนที่ท่านประทับใจเป็นพิเศษไหมครับ ?

ก็ยุโรปครับ ยุโรปตะวันตก ยุโรปตะวันตกมีความหลากหลายมาก ผมเคยไปอเมริกานะครับ แต่ผมก็ไม่ได้อะไรกับอเมริกามากมาย เพราะผมคิดว่าเป็นประเทศใหม่ ผมชอบแค่สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น แกรนด์แคนยอน (Grand Canyon) หรือว่าในบางรัฐที่ถ่ายทำภาพยนตร์ควบบอยเท่านั้น นอกจากนั้น อเมริกาก็ไม่มีอะไรเลยครับ แล้วก็ญี่ปุ่นครับ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่สวยงาม

ท่านเคยตั้งคำถามกับตัวเองเรื่องไหนบ้างไหมครับ อยากทราบว่าเรื่องล่าสุดที่ท่านถามกับตัวเองในเวลาที่ท่านอยู่คนเดียวเงียบ ๆ มีสมาธิ ?

(เงียบไปสักครู่) เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยถามตัวเองแล้วครับ (ยิ้ม) ก็ถามว่า วันนี้เราทำดีที่สุดแล้วหรือยัง ผมมีครอบครัว ผมก็ต้องดูแลครอบครัว คุณพ่อผมทำงานหนัก ครอบครัวเดือดร้อน ผมก็เตือนตัวเอง ถ้าอย่างนี้ก็เท่ากับว่า ผมจะต้องดูแลครอบครัวให้เขาอยู่ได้ตามสมควร ก็คงมีแค่นี้แล้วก็ถามตัวเองว่า “วันนี้ทำดีที่สุดแล้วหรือยัง ?” ครับ แค่นี้เอง...

ส่วนที่ 2 ประวัติการศึกษา และมุมมองต่อการศึกษากฎหมายมหาชนในประเทศไทย

ทราบมาว่าท่านเรียนหนังสือเก่งมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยสามารถสอบเข้าได้อันดับที่ 2 ของประเทศ และอันดับที่ 1 ด้านภาษาฝรั่งเศส จึงอยากทราบเคล็ดลับของท่านอาจารย์ใน

การเรียนหนังสือให้ประสบความสำเร็จครับ ?

ขอแก้ไขข้อมูลเล็กน้อยนะครับ ผมเพิ่งแต่ว่าสอบมัธยมปลาย ไม่ใช่สอบเข้ามหาวิทยาลัยนะครับ ได้อันดับที่ 2 สายศิลป์-ภาษา ตอนเด็ก ๆ ผมก็เรียนธรรมดา เรียนปานกลางนะครับ แล้วก็ไปสอบติดที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้อยู่ห้อง King ทำให้ได้อาจารย์ที่ดีที่สุดของโรงเรียนในขณะนั้น ก็เลยได้พัฒนาตนเองอย่างก้าวกระโดดในช่วง 2 ปี

ที่เรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และตอนประกาศผลการสอบมัธยมปลาย ผมสอบได้ที่ 2 คนที่ได้ที่ 1 ก็คือ คุณพรรณณรงค์ สาธิรัฐวิภาค พี่ชายของคุณพีระพันธุ์ สาธิรัฐวิภาค

ผมไม่มีเทคนิคในการเรียนหรือการเตรียมสอบเป็นพิเศษครับ ก็ธรรมชาติ เป็นคนเรียนปกติ ไม่ได้เป็นเด็กเรียนอะไร เพียงแต่ว่าโดยสภาพแวดล้อมช่วงเรียนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ทำให้เรามีการศึกษาที่ดี สรุป คือ ก็ไม่ได้มีอะไรเป็นพิเศษครับ เป็นปกติธรรมดาทั่ว ๆ ไป

เหตุใดท่านจึงสนใจเลือกเรียนภาษาฝรั่งเศส ในขณะที่คนส่วนใหญ่มักจะเลือกเรียนภาษาอังกฤษครับ ?

ด้วยข้อจำกัดสมัยเด็ก คุณพ่อของผมทำงานอยู่การทำเรือแห่งประเทศไทย และเขาตั้งโรงเรียนมาเพื่อให้พนักงานชั้นผู้น้อยได้เรียน จะได้ไม่มีปัญหาในการเดินทางไปส่งเด็กเข้าโรงเรียน คุณพ่อให้ผมเข้าเรียนที่โรงเรียนนี้สมัยประถมครับ วิชาพื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ ผมก็เลยอ่อน พอคณิตศาสตร์อ่อนแอ ก็เลยเรียนสายวิทย์และสายศิลป์-คำนวณไม่ได้ เหลือแต่สายศิลป์-ภาษา ภาษาอังกฤษทุกคนเรียนอยู่แล้ว สายศิลป์-ภาษา ก็มีให้เลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาเยอรมัน ซึ่งเยอรมันเป็นภาษาที่แพร่หลายน้อยกว่าภาษาฝรั่งเศส ผมก็เลยเลือกเรียนสายศิลป์-ฝรั่งเศส

เมื่อตอนที่ท่านได้รับทุนการศึกษา มีการบังคับให้เรียนกฎหมายเลยหรือไม่ ? และเหตุใดท่านจึงสนใจเรียนกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายมหาชนครับ ?

ตอนที่ผมจบมัธยมปลาย ไม่มีความรู้เรื่องทุน เพื่อนแนะนำว่ามีทุนอะไรบ้างในปีนั้น ผมก็ไปสอบทุก ๆ ทุน เช่น ทุนรัฐบาลฝรั่งเศส ทุนโคลอมโบ (Colombo) ที่ให้ไปเรียนประเทศออสเตรเลีย ทุน ก.พ. ฯลฯ แล้วก็มีทุนเล่าเรียนหลวง หรือที่เรียกว่าทุน King ผมก็ไปสอบ แต่เวลาสัมภาษณ์เขาสัมภาษณ์เป็นภาษาอังกฤษ ผมไม่ได้

เรียนภาษาอังกฤษมาตั้งแต่เด็ก ผมก็สัมภาษณ์แล้วตอบคำถามภาษาอังกฤษผมดีกว่าคนอื่น เลยไม่ได้ทุนเล่าเรียนหลวง ซึ่งเขาให้ 3 คน ผมสอบได้ที่ 4 ผมก็เลยไม่ได้ แต่ว่าทุนอื่น ๆ ที่ให้มีในขณะนั้น ผมสอบได้หมดนะครับ ทุน ก.พ. จาก 3 ทุน ผมก็สอบได้ทั้ง 3 ทุน เท่ากับตอนนั้นที่จำได้ มันมีเปิดสอบอยู่อย่างน้อย 5 หรือ 6 ทุน ผมสอบได้ทุกทุน เป็นทุนให้ไปเรียนปริญญาตรี

ตอนนั้น เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. เป็นคนแนะนำว่า มีทุนตามความต้องการของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ไปเรียนที่ฝรั่งเศส ผมเรียนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และได้คะแนนภาษาฝรั่งเศสสูงสุด ผมก็เลยคิดว่าน่าจะไปเรียนที่ฝรั่งเศส นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. แนะนำว่าควรจะเรียนกฎหมาย เพราะว่าหน่วยงานที่เขาขอทุนก็มีแนวโน้มที่จะให้ต่อการศึกษาได้ถึงปริญญาเอก ด้วยความไม่รู้ ผมก็เชื่อเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.พ. ผมก็เลยเลือกทุนตามความต้องการของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาทราบภายหลังว่าคนที่กำหนดทุนนี้ขึ้นมา คือ ดร.สมภพ โหตระกิตย์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาในเวลานั้น ซึ่งเป็นบิดาของเลขาธิการนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน

ถ้าเช่นนั้น ท่านไม่ได้มีความต้องการที่จะเป็นนักกฎหมายมาตั้งแต่แรกใช้ไหมครับ ในตอนเด็กท่านอยากจะเป็นอะไรครับ ?

ไม่เลยครับ เพราะตอนที่ผมสอบทุน ตอนนั้นทุนการศึกษา จะประกาศผลการสอบเข้า ผมจึงต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัยก่อน ผมก็เลือกสอบเข้าที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตอนนั้นสนใจจะไปทำงานทางด้านการต่างประเทศครับ มุ่งไปทางนั้นมากกว่า ผมไม่ได้สนใจกฎหมายเลยแม้แต่น้อย ผมสอบผ่านเข้าเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ แต่หลังจากนั้นไม่นาน ก็ประกาศผลการสอบทุน พอรู้ตัวว่าสอบติดแล้ว ผมก็ยังคงไปเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ เพื่อรอการเดินทางไปเรียนที่ประเทศฝรั่งเศส

ท่านไปทำความรู้จักกับกฎหมาย รวมถึงกฎหมายมหาชนในประเทศฝรั่งเศส โดยไม่ได้มีการเรียนกฎหมายที่ไทยมาก่อน ทำให้อยากจะทราบบรรยากาศในการเรียนที่ต่างประเทศว่ามีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไรครับ ?

มีครับ คือ ก่อนที่ผมไปเรียนที่ฝรั่งเศส ผมได้เรียนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา 2 ปี ได้เรียนไวยากรณ์กับอาจารย์อัมพิกา มีกังวาล ซึ่งเป็นคนเขียนตำราไวยากรณ์ภาษาฝรั่งเศส เป็นอาจารย์คนไทยของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และก็มีอาจารย์ชาวฝรั่งเศสมาสอนภาษาฝรั่งเศสด้วย นอกจากนี้ ผมยังได้ไปเรียนเสริมที่สมาคมวัฒนธรรมฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย (Alliance Française Bangkok) ดังนั้น ผมไม่ได้เรียนภาษาฝรั่งเศสมาตั้งแต่เด็ก ไม่ได้เรียนจบจากโรงเรียนอัสสัมชัญ อะไรทำนองนั้น ผมก็เรียนธรรมดา ตั้งใจเรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นเวลา 2 ปี ก็สามารถสอบทุนได้ และพอไปเรียนที่ฝรั่งเศส ผมสามารถพูดภาษาฝรั่งเศสกับชาวบ้านได้แล้ว แต่ต้องไปเรียนภาษาฝรั่งเศสอีก 1 ปี ก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม สำนักงาน ก.พ. จัดให้ผมเข้าเรียนในโรงเรียนสอนภาษาทั่ว ๆ ไป ผมมาทราบภายหลังว่าเขามีโรงเรียนสำหรับเตรียมตัวให้คนที่ จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ ซึ่งผมไม่ได้เข้าไปตรงนั้น ผมไปเรียนโรงเรียนที่สอนภาษาทั่ว ๆ ไป ก็เรียนแค่ไม่กี่ชั้น ผมก็ทะเล้นแล้ว ก็เลยต้องไปนั่งฟังเลคเชอร์ที่มหาวิทยาลัยเอาเอง อ่านหนังสือเอง เพราะว่าสถาบันการสอนภาษาเขาสอนลึกไปในทางวรรณคดีแล้ว ไม่มีประโยชน์ต่อการเตรียมตัวเข้ามหาวิทยาลัย

ถามว่ามีปัญหาอะไรไหม คือ ยาก ขนาดว่าพูดกับชาวบ้านได้แล้ว ... คือ ผมเรียนตั้งแต่ปริญญาตรีนะครับ ระบบมหาวิทยาลัยของฝรั่งเศสเขาเหมือนกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง คือมหาวิทยาลัยเปิด ใครอยากเรียนก็เรียนได้ ไม่มีสอบเข้า สมัยที่ผมไปเรียน ไม่มีสอบคัดเลือก ดังนั้น ก็เลยมีคนจำนวนมากเข้าเรียน เขาถือว่า เป็นสิทธิในการศึกษา แต่ว่าด้วยข้อจำกัดด้าน

สถานที่ ด้านห้องสมุด โดยระบบมันไม่สามารถรองรับนักศึกษาจำนวนมากได้ จึงมีวิธีการคัดเลือกอย่างเข้มข้นในปี 1 คนที่ไม่เรียนจริงจังก็น่าจะสอบไม่ผ่าน มันไม่เหมือนกับระบบปิดที่เราสอบคัดเลือกเข้าไปแล้ว และเราก็เรียนตามปกติ

ดังนั้น การเรียนปริญญาตรีที่ฝรั่งเศสจึงยากกว่าการเรียนปริญญาโท ปริญญาเอก โดยเฉพาะการเรียนปี 1 เพราะเราต้องไปเรียนกับนักศึกษาชาวฝรั่งเศส และพอต้องไปสอบกับเขา ซึ่งระบบมันต้องคัดคนทิ้ง คัดคนออก การเรียนและการสอบในปี 1 จึงมีความยากลำบากเป็นอย่างมาก ก็เลยตอบได้ว่าเรียนยาก แต่ว่าเราก็ต้องพัฒนาตัวเองขึ้นมา นี่ขนาดว่าผมเรียนภาษาฝรั่งเศสที่ไทยมาแล้ว 2 ปี ก่อนเดินทางไปประเทศฝรั่งเศส พอไปถึงก็ไปเรียนภาษาฝรั่งเศสเพิ่มเติมอีก 1 ปี ผมยังเข้าไปฟังเจดเลคเชอร์ไม่ได้ !!! ต้องอ่านหนังสือประกอบเอง ก็ต้องใช้เวลารับตัวอยู่ 3 เดือน กว่า จะเรียนตามทัน

ภาพประกอบจาก เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย Aix-Marseille

เมื่อเป็นระบบมหาวิทยาลัยเปิดที่สามารถเลือกเรียนที่ไหนก็ได้ อยากทราบว่า เหตุใดท่านถึงเลือกเรียนกฎหมายที่มหาวิทยาลัย เอ็กซ์-มาร์แซย์ (L'Université d'Aix-Marseille) และอาจารย์พอจะเล่าบรรยากาศการเรียนสมัยนั้นให้ฟังได้ไหมครับ ?

ผมเป็นนักเรียนทุนรัฐบาล ถ้าเลือกเรียนที่ปารีสจะถูกสถานทูตใช้งานให้รับแขก นอกจากนี้การใช้ชีวิตนักศึกษาในเมืองหลวงนี่มันยากหาหอพักยากมากนะครับ ค่าที่พักก็แพง ไหนจะต้องเสียเวลาเดินทางไปมา มันวุ่นวายอีก

จึงไม่สะดวกสำหรับคนต่างชาติ ผมก็เลยเลือกไปเรียนที่ต่างจังหวัด ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยที่มีนักเรียนทุนรุ่นพี่เรียนอยู่แล้วก่อนผม 7 ปี ด้วยความหวังว่าเขาจะช่วยเหลือเราได้ ผมเริ่มเรียนที่เมือง ปัวตีเย (Poitiers) นะครับ เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกตอนกลางของประเทศฝรั่งเศส เรียนปี 1 ปี 2 ที่นั่น แต่ผมต้องช่วยเหลือตัวเอง เพราะหาไม่ได้เจอรุ่นพี่ เราต่างคนต่างอยู่ ที่นั่นก็เป็น

Aix-en-Provence ซึ่งเป็นคนละเมืองกันนะครับ เป็นเมืองเล็ก แต่เป็นมหาวิทยาลัยใหญ่ ก็เป็นมหาวิทยาลัยในต่างจังหวัดที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ผมไปเรียน ก็มีเพื่อนคนไทยที่รู้จักกันบ้าง แต่ก็ไม่ได้สังสรรค์อะไรมากมาย สมาคมนักเรียนไทยในฝรั่งเศสมีที่ปารีส ต่างจังหวัดไม่ค่อยมี และผมก็ไม่ได้คิดที่จะขลุกอยู่กับคนไทย ผมก็มีเพื่อนที่ฝรั่งเศส ก็ใช้ชีวิตแบบนักศึกษาฝรั่งเศสทั่ว ๆ ไป

ภาพประกอบจาก เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย Aix-Marseille

มหาวิทยาลัยบ้านนอกเล็ก ๆ หอพักอยู่นอกเมือง สุดสัปดาห์มันก็เจียบเหงา ก็ไปเจอคนไทยที่เขาชวนไปเรียนที่เอ็็กซ็องโปรว็องส์ (Aix-en-Provence) ไปเรียนต่อปี 3 ปี 4 ที่นั่นแล้วก็เรียนต่อจนจบปริญญาเอก

ภาพประกอบจาก เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย Aix-Marseille

เมืองที่ผมไปเรียน ไม่ใช่เมืองมาร์ซัย (Marseille) นะครับ ชื่อวิทยาเขตนี้บอกว่า “Aix-Marseille” แต่ว่าที่ Marseille เป็นคณะทางด้านวิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ แต่ถ้าเป็นคณะนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์จะอยู่ที่เมือง

มาสู่คำถามเรื่องระบบการศึกษากฎหมายไทยบ้านนะครับ อยากทราบความเห็นของท่าน เนื่องจากผมเคยเห็นท่านให้สัมภาษณ์เมื่อประมาณ 20 ปีก่อน ใน Public Law Net (เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย) ซึ่งท่านเคยให้มุมมองว่า “นักกฎหมายมหาชนไทยค่อนข้างขาดแคลน เนื่องจากคนส่วนใหญ่มุ่งที่จะศึกษาตามตลาดวิชา เรียนแพ่ง อาญา เพื่อไปเป็นอัยการ ศาล” แต่ว่าผ่านมา 20 ปี ในปัจจุบันผมเห็นว่าสังคมไทยมีการพูดถึงกฎหมายมหาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ นั้นแปลว่า Trend ของกฎหมายมหาชนน่าจะมีการเปลี่ยนแปลง และคนก็น่าจะหันมาสนใจกันมากขึ้นหรือไม่ครับ ?

แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการจัดตั้งกระบวนการยุติธรรมทางปกครองขึ้นมาเป็นเวลา 21 ปี โดยมีการเปิดทำการศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง และศาลปกครองในภูมิภาคอีกจำนวน 14 ศาล แล้วก็ตาม ก็เป็นเพียงความคืบหน้าในส่วนที่เป็น “Hardware” เท่านั้น แต่ในส่วนของ “Software” (องค์ความรู้ทางกฎหมายปกครอง)

และ “Peoplaware” (ตุลาการศาลปกครอง พนักงานคดีปกครอง นิติกร ทนายความ ฯลฯ) ยังขาดแคลนอยู่มาก เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาของคณะนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและหลักสูตรการอบรมของเนติบัณฑิตยสภาและของสภานายความยังคงเน้นการศึกษาอบรมในสาขากฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ประเทศไทยผลิตแต่นักกฎหมายในสาขาดังกล่าว แต่ยังขาดการผลิตนักกฎหมายในสาขากฎหมายปกครองและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองอยู่มาก

ภาพประกอบจาก เว็บไซต์ public-law.net
เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย

หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตนี้ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนครั้ง 85-90 เปอร์เซ็นต์ ยังเหมือนเดิม มีแค่กฎหมายแพ่ง อาญา วิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา มหาวิทยาลัยเปิดอย่างมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีกฎหมายมหาชนแค่วิชาเดียว !! มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ผลิตบัณฑิตมากที่สุดในประเทศไทย ผมเป็นผู้สอนกฎหมายปกครองต่อจากท่านศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ ก็มีเปิดสอนวิชากฎหมายปกครอง 2 หรือ 3 หน่วยกิต ผมไม่แน่ใจนี้หมายถึงวิชาบังคับนะครับ นอกนั้นก็เรียนเลือก **วิชาเลือกที่หนึ่ง** คือ กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความรับผิดชอบละเมิดของ

เจ้าหน้าที่ ซึ่งเปิดสอนเพราะผมเป็นคนเสนอ และผมก็เขียนหนังสือให้ **วิชาเลือกที่สอง** คือ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง แต่บางมหาวิทยาลัยไม่ได้มีการแนะนำการศึกษากฎหมายมหาชนให้นักศึกษา นักศึกษาก็เลยไม่รู้ ทำให้มีการลงทะเบียนเรียนกันน้อยมาก วิชาเลือกที่ผมสอนอยู่นี้ก็ลงทะเบียนเรียนกันแค่ประมาณ 20 คน ส่วนวิชาบังคับที่ทุกคนต้องเรียน ผมเป็นผู้สอนผมก็รู้ว่าผู้เรียนอ่อนมาก

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขาก็เปิดสอนเป็น 2 วิชา คือ กฎหมายปกครอง 1 และกฎหมายปกครอง 2 ที่ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นคณะเดียวที่มีการให้เลือกวิชาเอกทางกฎหมายมหาชน ที่เหลือนอกจากนั้นไม่มีนะครับ มีการเรียนกฎหมายมหาชนกันน้อยอย่างมากก็แค่ 15 เปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่นั้นจนถึงวันนี้ไม่เปลี่ยนครับ **ที่จุฬาฯ นี่เปลือยแปดเดียว วิชากฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองหายไป !!!** ที่ผมไม่ค่อยสะดวกให้สัมภาษณ์ เพราะผมต้องมาคอยบรรยาย เพราะว่าคณะนิติศาสตร์เอง คณาจารย์ประจำก็ขาด จุฬาฯ เองนี้ไม่มีอาจารย์ทางกฎหมายมหาชนโดยตรงเลยนะ **เรียนก็ไปเรียนจากประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็น Common law จะมาสอนกฎหมายปกครองได้อย่างไร จุฬาฯ เองก็ขาดอาจารย์ ถึงมาขอร้องผมให้ไปช่วยสอน ผมเองก็ไม่สะดวกสอนในวันธรรมดา** เพราะว่ารับตำแหน่งอยู่ เขาก็ต่อรองมาว่าในวันเรียนวันแรกตอนเปิดวิชาขอให้ผมสอนสด แต่ครั้งต่อไปก็ให้สอนอัดเทปได้ ผมก็ต้องเจียดเวลาอัดเทปทีละครึ่งชั่วโมง ทีละชั่วโมง (หัวเราะ)

คำตอบของผมก็คือว่า มันไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเลย ยังเหมือนเดิมทุกประการ ระบบการเรียนการสอนเรามาเน้นเตรียมความพร้อมให้กับคนที่ทำงานมีความรู้ในกฎหมายแพ่ง อาญา วิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา แต่มีการเรียนกฎหมายมหาชน กฎหมายปกครองน้อย ผมไม่รู้ว่าผู้สัมภาษณ์นี้เรียนจบธรรมศาสตร์ใช่ไหมครับ ? ก็เรียนมากกว่าที่อื่นหน่อยเรียน 2 วิชาใช้ไหม ที่อื่นไม่มี

นอกจากนักกฎหมายมหาชนในประเทศไทยเรามีน้อยแล้วนะครับ ในหมู่นักกฎหมายมหาชนด้วยกันเอง คนที่มีความรู้ภาษาที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาที่ใช้ในประเทศภาคพื้นทวีปยุโรปที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน ก็ยิ่งน้อยลงไปอีก เพราะว่าคนไทยเราส่วนใหญ่ก็จะเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ท่านมองว่าเราควรจะสนับสนุน หรือควรจะปฏิรู้อย่างไรเพื่อให้นักกฎหมายมหาชน (ที่มีน้อยอยู่แล้ว) มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศมากยิ่งขึ้นครับ ?

มันเป็นเรื่องของแรงจูงใจครับ เอาอย่างนี้ดีกว่าครับ ขนาดคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ ยังไม่สร้างอาจารย์ของตนเองขึ้นมาเลย ธรรมศาสตร์นี่วันนี้ รุ่นหลังแทบจะไม่มีนะครับ อาจารย์ที่จะไปเรียนในประเทศที่ใช้ระบบ Civil law นี่ยังไม่ต้องพูดถึงกฎหมายมหาชนเลยนะ ส่วนใหญ่ไม่ได้ไปเรียนประเทศ Civil law กัน แต่ไปเรียนประเทศ Common law เพราะว่า มันใช้ภาษาอังกฤษ สะดวกกว่า จุฬาฯ เองก็ไม่มี นี่เรากลัวว่า “จุฬาฯ - ธรรมศาสตร์” เป็นมหาวิทยาลัยปิดที่คัดเลือกนักศึกษาแล้วไข่มุขใครบ่ยังขาดแคลนอาจารย์เลย ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงผมก็ไปเสนอว่า “รามคำแหงมีลูกศิษย์ลูกหาเต็มบ้านเต็มเมือง มีนักการเมืองมาเป็นลูกศิษย์ มีเงินมากมาย ทำไมไม่ให้ทุนอาจารย์ไปเรียนในสาขาที่ขาดแคลน ?” เขาก็ไม่สนใจ เขาเลือกที่จะใช้วิธีการรับคนที่เรียนจบมาแล้วมาเป็นอาจารย์เลย

ดังนั้น ที่ว่าจะให้คนไปเรียนภาษาที่เขาเลยต้องมียุทธศาสตร์ในการเรียน มีเป้าหมายไข่มุขใครบ่ ว่าเรียนไปเพื่ออะไร ? ถ้าเรียนไปเพื่อจะเอามาใช้ประโยชน์ในการทำงาน มันจะต่างกันสมัยก่อน ตอนที่ผมยังรับผิดชอบด้านทุนอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผมเป็นนักเรียนทุน ผมก็มาสร้างนักเรียนทุน หาทุนส่งไปเรียน พอผมพ้นไปแล้ว ผมก็ไม่ได้รับผิดชอบงานด้านนี้แล้ว ตอนที่ผมมาอยู่ที่สำนักงานศาลปกครอง ช่วงที่ผมเป็นเลขาธิการฯ ผมก็ยังคง “สร้าง” และก็ยังให้ “รับ”

คนที่เรียนจบจากต่างประเทศเข้ามาทำงาน แต่ว่าโดยทั่วไปแล้ว คนที่จะไปเรียนต่างประเทศ ถ้าเขาไม่มีแรงจูงใจจริง ๆ เขาจะไม่ไปเรียนในประเทศที่ใช้ภาษาที่ไม่ค่อยมีการเรียนการสอนในประเทศไทย

ผมเคยพยายามที่จะให้คนไปเรียนที่สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งมีการใช้ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส จะให้คนไปเรียนในประเทศที่เรายังไม่เคยมีคนไปเรียนมาก่อนทางกฎหมาย ฟินแลนด์บ้าง อะไรบ้าง เหล่านี้ ก็มีคนไทยรู้ภาษาเหล่านี้หน่อย เป็นปัญหาด้านการเรียนการสอนภาษาในประเทศไทยก่อนจะไป มันต้องรู้ภาษาไปแล้ว การไปเรียนโดยที่ไม่ได้เรียนภาษาไปก่อน โอกาสที่จะเรียนจบก็มีน้อย แล้วก็มีความเสี่ยงที่จะไปเรียนแล้วไม่จบก็เลยทำให้คนไม่กล้าที่จะไปเสี่ยงเรียน ความนิยมไปเรียนต่างประเทศถ้าไม่ได้ทุน เรียนด้วยทุนตัวเอง ก็จะไปเรียนในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ จบแน่นอน ไปเรียนอเมริกา เรียนออสเตรเลีย เรียนปริญญาโท 9 เดือน ก็จบ ดังนั้น คนที่จะไปเรียนให้มันเสียเวลานาน และจบกลับมาแล้วก็ตามเพื่อนไม่ทัน ก็ไม่ค่อยมีคนอยากไปเรียน เว้นแต่คนที่มีความมุ่งมั่นจริงจัง ๆ มีเหตุผลมีอะไรจริง ๆ ส่วนใหญ่ถึงจะไปเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนทุน เป็นอาจารย์ เป็นอะไรพวกนี้

นานมาแล้ว กระทรวงการต่างประเทศเขาเคยมีโครงการกองทุนให้ไปเรียนระดับปริญญาตรี ผมก็เคยทำงานด้านการกองทุน สำนักงาน ก.พ. เขาก็มองว่า การไปเรียนปริญญาตรีมันใช้ค่าใช้จ่ายสูง ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งผมไม่เห็นด้วย เพราะการไปเรียนปริญญาโทเลย ภาษามันไม่ได้แล้ว อย่าว่าแต่ภาษาที่สามเลย ภาษาอังกฤษก็เหมือนกันนะครับ ถ้าจบปริญญาตรีจากไทยมาแล้ว และไปเรียนต่อปริญญาโทปริญญาเอกภาษาอังกฤษ ภาษาไม่ได้ดีขึ้นเลยนะครับ ภาษาด้อยยิ่งงี้ก็ด้อยอย่างนั้น ยิ่งถ้าเรียนภาษาที่เป็นประเทศที่เราไม่ได้คุ้น ฝรั่งเศส เยอรมัน อะไรพวกนี้ ก็น้อยคนที่จะสำเร็จ นอกจากจะเป็นคนที่มีพรสวรรค์ด้านภาษานะครับ ดังนั้น ภาษาจะให้แตกฉาน มันต้องไปเรียนตั้งแต่ปริญญาตรี

ผู้สัมภาษณ์ทราบใช้ไหมครับว่า ระบบทุนของไทยเราเนี่ย เรามีทุนต่างประเทศและก็ทุนไทย ทุนไทยส่วนใหญ่ก็จะเป็นทุนรัฐบาลก็คือ ทุน ก.พ. ซึ่งเมื่อก่อนสมัยผมมันมีให้เรียนปริญญาตรี แต่หลัง ๆ เขาเลิกไป เมื่อก่อนกระทรวงการต่างประเทศก็ทำโครงการโดยมีแนวคิดว่าคุณครูต้องมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศที่สามารถใช้งานได้ เลยส่งนักเรียนไปเรียนตั้งแต่ปริญญาตรี เจ้าของโครงการ คือ ท่านรัฐกิจ มานะทัต รู้จักท่านรัฐกิจใช้ไหม ? ท่านเคยเป็นคนทำโครงการ เช่นนี้ เมื่อก่อนท่านอยู่กระทรวงการต่างประเทศ ผมก็ไปขอความรู้จากท่าน ผมก็ไปขอเอามาเขียนโครงการบ้าง อะไรบ้าง ตามนั้นครับ ตอนหลังผมเพิ่งมาทราบว่า สำนักงาน ก.พ. เขาเปลี่ยนแนวคิดตามนโยบายของรัฐบาลก่อน ๆ เขาบอกว่า ให้ไปเอาคนไทยที่เรียนอยู่ต่างประเทศแล้วและไปให้ทุนเรียนต่อเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้ประหยัด พอเขาเรียนจบแล้วก็ให้กลับมาทำงานในประเทศไทย ตอนนั้นผมไม่ได้ติดตามข้อมูลนะครับ ไม่ได้ทราบว่าเป็นอย่างนี้ แต่ว่าการเรียนภาษานี้ ถ้าเรียนตอนโตแล้วมันพัฒนาขึ้นไม่ค่อยได้ กฎหมายมันต้องรู้ภาษา ผมไปเรียนตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ไม่นับปีแรกเรียนภาษา เรียนมหาวิทยาลัยจริง ๆ ผมเรียน 7 ปี ผมได้ 4 ปริญญา มีบางคนไปเรียนหลายปี ก็ไม่จบ เพราะภาษาเขายังพัฒนาไม่ขึ้น พอเรียนจบปริญญาตรีที่ไทยแล้วก็ไปเรียนต่อ ภาษาเป็นยังไง ก็เป็นอย่างนั้น เรียนนานปีไป ก็ไม่ได้ทำให้ภาษาดีขึ้น

ส่วนที่ 3 ประวัติการทำงาน และมุมมองต่อกระบวนการยุติธรรม ทางปกครองในประเทศไทย

ขอสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดยห้ามคัดลอก ทำซ้ำ ดัดแปลงหรือนำส่วนใดส่วนหนึ่งไปเผยแพร่สู่ภายนอก
โดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่เป็นการอ้างอิงในทางวิชาการ ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง

อยากทราบคติประจำใจในการทำงานของท่าน และแนวคิดที่ท่านนำมาปรับใช้ในการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานครับ ?

คติประจำใจในการทำงานของผม คือ
“ทำงานให้ดีที่สุด”

ผมมาจากครอบครัวที่ไม่ได้มีฐานะดี
นะครับ คุณพ่อผมเคยเป็นทหารเรือ และก็ลาออก
มาทำงานที่การทำเรือแห่งประเทศไทย เป็นยุค
บุกเบิกตั้งแต่เริ่มตั้งการทำเรือแห่งประเทศไทย
พนักงานรัฐวิสาหกิจก็มีเงินเดือนมากกว่า
ข้าราชการไม่มากนัก ผมก็อาศัยการเรียนดี
นี้แหละครับ คือว่า ไม่ใช่เป็นเด็กเรียนเก่ง แต่ว่า
ตั้งใจเรียน ก็เลยเรียนจนสอบได้รับทุนรัฐบาล
เมื่อผมได้รับทุนไปเรียน ผมก็ตั้งปณิธานส่วนตัว
ไว้ว่า ผมจะต้องกลับมาทำงานชดใช้ทุน ไม่ใช่
ชดใช้ทุนตามสัญญาะครับ แต่เป็นตาม
พันธกรณีทางจิตใจที่ว่า “จะต้องทำประโยชน์
ให้กับประเทศให้มากที่สุด”

ผมเข้ารับราชการตั้งแต่จบสำเร็จการศึกษา
กลับมาปี พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน ผมก็ทำงาน
ราชการอย่างเต็มที่ 100 เปอร์เซ็นต์ ตามที่สุขภาพ
จะเอื้ออำนวย เมื่อก่อนสมัยที่ผมอายุน้อยกว่านี้
ผมเองอยากกลับมาทำที่บ้านได้เท่ากับที่ทำงาน

แต่ทำงานหนักมันก็มีผลกระทบต่อ
ครอบครัว ครอบครัวผมก็เดือดร้อนจากการที่
ผมทุ่มเททำงาน จนกระทั่งเมื่อผมอายุมากขึ้น
นอนน้อย ความอดทนของสภาพร่างกายในการ
ทำงานก็น้อยลง ทำให้ไม่สามารถทำงานได้
เหมือนตอนที่เรายาวัยยังน้อยอยู่ ก็เพลาลงไป
และก็เห็นเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเริ่มเจ็บป่วย
และเสียชีวิต ผมจึงต้องระมัดระวังสุขภาพตัวเอง
มากขึ้นด้วยนะครับ

เพราะฉะนั้น หลักก็คือว่า
“ทำดีที่สุด ทำแต่ละวันให้ดีที่สุด”

ท่านมีประสบการณ์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นรองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง (คนแรก) ประธานศาลปกครองสูงสุด รวมถึงการเป็นอาจารย์พิเศษหลาย ๆ แห่ง ความท้าทายหรือความยากในแต่ละงานเป็นอย่างไรครับ ?

ลักษณะงานไม่เหมือนกันนะครับ ผมแยกระหว่างการรับราชการ กับการเป็นผู้บรรยายพิเศษ

การเป็นข้าราชการ ผมเริ่มต้นทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาโดยที่ผมไม่ได้ศึกษากฎหมายไทย ผมต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และสมัยนั้นไม่มีการฝึกอบรมนะครับ คือ สำนักงานให้เรียนรู้งานจากการทำงานจริง ก็เป็นความยากลำบากในช่วงแรกของการรับราชการนะครับ หนังสือราชการก็เขียนไม่เป็น กฎหมายไทยก็ไม่ได้รู้ แต่ก็ฟันฝ่ามาได้ การที่เรามีความมุ่งมั่น ทำให้เราพัฒนาตนเองขึ้นมาจนมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายไทยในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้ลึกซึ้งมากนักครับ เพราะว่าไม่ได้เรียนโดยตรง

การทำงานอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีงานสองด้าน คือ 1) งานให้คำปรึกษาทางกฎหมายและงานร่างกฎหมาย ผมเริ่มต้นทำงานในส่วนนี้ก่อน เป็นงานที่ทำให้ผมได้รับความรู้ทางกฎหมายมากมาย และ 2) งานวินิจฉัยร้องทุกข์ เป็นงานที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับ “ว่าที่” ศาลปกครอง ผมถูกย้ายมาทำงานด้านร้องทุกข์ในเวลาต่อมา ซึ่งก็จะเป็นงานที่ตรงกับสิ่งที่ผมเรียนมา ผมก็จะทำงานได้ดีกว่างานในส่วนแรก ผมมาช่วยงานอยู่ระยะหนึ่ง จนกระทั่งเป็นรองเลขาธิการที่อายุน้อยที่สุด

ถ้าผมรอ ผมก็จะได้เป็นเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา แต่ว่าเลขาธิการฯ ในขณะนั้น ท่านอัคราทร จุฬารัตน กำลังจะเกษียณ เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ กำลังจะประกาศใช้และสำนักงานศาลปกครองจะต้องมีเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง ท่านก็เลยสั่งให้ผมมาทำหน้าที่

เป็นรักษาการเลขาธิการคนแรก ก็ทำงานตั้งแต่บุกเบิก คือ ไม่มีอะไรเลย ไม่มีการเตรียมการมาก่อนเลย ก็ยากลำบากนะครับ ผมเป็นสายวิชาการ ไม่ใช่สายนักบริหาร ผมก็ต้องมาเรียนรู้งานด้วยตนเองด้วยความยากลำบาก เนื่องจากที่ไม่ได้มีการเตรียมการอะไรไว้ให้เลย ดังนั้นก็เลยสรุปได้ว่าเป็นสองงานแรกที่ยากลำบาก

พอเป็นตุลาการศาลปกครอง ไม่มีระบบการฝึกอบรม ผมไม่เคยทำงานคดีเลย ก็ต้องมาทำ ก็ต้องมาเรียนรู้ด้วยตนเองอีก ก็มีความยากลำบากอีก

ภาพประกอบจาก เว็บไซต์ของสำนักงานศาลปกครอง

ผมทำมาแค่ 3 งานนะ ก็หนักด้วยกันทั้งนั้น อาศัยความสู้งาน ผมทำงานหนักตลอดมา

ในด้านการทำหน้าที่เป็นอาจารย์ ตั้งแต่ผมสำเร็จการศึกษากลับมา ตอนนั้นคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ยังขาดแคลนอาจารย์ อาจารย์ประจำไม่พร้อม ตอนนั้นอาจารย์ประจำก็ยังจบในประเทศ ส่วนอาจารย์พิเศษก็มีน้อย ในด้านกฎหมายมหาชน ในเวลานั้นเพิ่งจะมีการเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโท ผมเลยได้รับการร้องขอให้ไปช่วยบรรยาย ผมก็บรรยายปริญญาโทให้กับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่นั้นแรก

ในบรรดานักศึกษายุคแรก ๆ ที่เรียนกับผมก็มี ศ. ดร.สุรพล นิติไกรพจน์ ศ. ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ ตอนแรก ผมก็ไม่เคยสอนมาก่อน ก็ต้องเตรียมการสอน ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ยากเหมือนกัน

นะครับ เพราะว่าเรียนมากับมาสอนนี้ต่างกัน สมัยเรียนเราเป็นคนศึกษาทำความเข้าใจ แต่ตอนสอนหนังสือเราก็ต้องทำการถ่ายทอด แม้จะเป็นเรื่องที่เราเข้าใจแล้ว แต่การเอามาถ่ายทอดให้นักศึกษาฟังและเข้าใจเป็นสิ่งที่ยาก นอกจากนี้ในช่วงนั้นวรรณกรรมภาษาไทยที่จะให้นักศึกษาสามารถอ่านได้ด้วยตนเอง เกือบจะไม่มีเลย ผมก็ต้องแปลตำรากฎหมายต่างประเทศให้นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ สมัยก่อนข้อมูลมันไม่ได้มากเหมือนทุกวันนี้ สมัยนี้มี Internet มี Pub Law มีอะไรแบบนี้ สมัยนั้นไม่มีอะไรเลย การสอนกฎหมายปกครองส่วนใหญ่ก็จะเป็นกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมัน วรรณกรรมภาษาอังกฤษก็มีน้อย เป็นความยากลำบากในการสอนเหมือนกัน

ภาพประกอบจาก เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ดังนั้น ก็เลยสรุปได้ว่า ผมเป็นรุ่นบุกเบิกในช่วงที่เริ่มมีการเรียนการสอนกฎหมายปกครองที่มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาโท

ขออนุญาตย้อนกลับไปสักเล็กน้อยครับท่าน ตอนที่ท่านตอบว่า สมัยท่านกลับไทยมาแล้ว ท่านประสบกับปัญหากฎหมายไทย พอที่ผมจำได้ว่า ตอนที่เคยอบรมพนักงานคดีปกครองระดับต้นกับท่าน ท่านเคยสอนพวกเราว่า “ไม่ต้องกังวลเรื่องการเรียนกฎหมาย เพราะว่าเราตามเพื่อน ๆ ได้ทัน” จริง ๆ ผมสงสัยตั้งแต่ตอนนั้นแล้วครับว่า ปกติแล้ว พอเราศึกษากฎหมายในไทย ต่อมา เราไปเรียนกฎหมาย

ที่ต่างประเทศ เราก็จะมีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาทางด้านภาษา แต่ที่นี้ท่านไปเรียนกฎหมายจากต่างประเทศก่อน แล้วค่อยกลับมาเรียนกฎหมายไทย ในประเทศไทยซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสที่ท่านได้ศึกษามา เหตุใดท่านถึงพบว่ามีปัญหาครับ เป็นเพราะอุปสรรคเรื่องความแตกต่างระหว่างนิติวิธี หรือว่าเรื่องของการแปลภาษา หรือปัญหาอื่น ๆ ครับ ?

การเรียนการสอนกฎหมายในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เราใช้ระบบ Civil law หรือระบบประมวลกฎหมายก็จริง แต่ว่าในทางปฏิบัติในหลักสูตรทั้งการเรียนและการใช้งาน เราเน้นไปที่การใช้กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วรรณกรรมทางกฎหมาย องค์ความรู้ต่าง ๆ ก็หมุนเวียนอยู่แค่นี้

อย่างที่สักรุ่นนี้ผมตอบคำถามเรื่องการสอนหนังสือ สมัยนั้นเกือบจะไม่มีวรรณกรรมทางด้านกฎหมายปกครองเป็นภาษาไทยเลยนะครับ ผมขอย้อนกลับไปตอนที่ผมได้รับทุนให้ไปเรียนกฎหมายมหาชนที่ประเทศฝรั่งเศส ผมไปเรียนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีนะครับ สมัยผมเรียนปริญญาตรี ผมเรียน 4 ปี ปีที่ 1 เป็นการเรียนวิชากฎหมายพื้นฐาน ที่นักกฎหมายทุกคนจะต้องรู้ พอขึ้นปีที่ 2 ก็จะมีการให้เลือกวิชาเอก แม้แต่ในมหาวิทยาลัยเล็ก ๆ ก็จะมีให้เลือกกระหว่างเรียนเอกกฎหมายเอกชนหรือเรียนเอกกฎหมายมหาชน ผมไปเรียนที่ Poitiers เขาก็มีให้เลือกแบบนี้ ส่วนมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ อย่าง Aix-Marseille ก็จะมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเอกทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายประชาคมยุโรป ฯลฯ สมัยนั้นผมก็ด้วยความไม่รู้ ผู้ให้ทุนก็ยังไม่ได้บอกว่าจะให้ผมทำอะไร ผมก็คิดสงสัยเอาเองว่า “ผมจะเรียนกฎหมายฝรั่งเศสไปเพื่ออะไร ?” ผมก็ไม่เข้าใจ ผมก็เลยไปเรียนเน้นทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ จนกระทั่งเมื่อได้มีโอกาสกลับไปเยี่ยมครอบครัวที่ประเทศไทย

ก็เลยได้ไปถามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งก็ได้ความว่าเขาอยากให้เราเรียนกฎหมายมหาชนภายในมากกว่า

ดังนั้น คำตอบของผม คือ สมัยผมเรียนที่ประเทศฝรั่งเศส ผมเรียนกฎหมายมหาชน ผมไม่ได้เรียนกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา ผมเรียนแค่ความรู้พื้นฐาน แต่พอมาทำงานที่ไทย มันมีลักษณะตรงกันข้าม เลยเป็นความยากในการศึกษากฎหมายไทยด้วยตนเอง

ในฐานะที่ท่านเป็นนักกฎหมายมหาชน ท่านเห็นว่า ในปัจจุบันบ้านเมืองเราถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ไม่เป็น “นิติรัฐ” คนไม่เคารพต่อกฎหมาย กฎหมายเป็นเพียงเสือกระดาษ ท่านมองว่า เราควรจะมีปฏิรูปแก้ไขปัญหในเรื่องนี้ อย่างไร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ความยุติธรรม แก่บุคคลในสังคมครับ ?

“หลักนิติรัฐ” เกิดขึ้นในบริบทของการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย แต่ประเทศไทยเรามีการปกครองสลับกันไปมาระหว่างรัฐบาลพลเรือนและรัฐบาลทหาร พอทหารยึดอำนาจและเข้ามาปกครอง ทหารก็มีความคิดเรื่องความสงบเรียบร้อย จึงไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นเรื่องที่สวนทางกับระบอบประชาธิปไตยนะครับ ดังนั้น เมื่อประเทศสลับระหว่างการเลือกตั้ง นักการเมืองเข้ามาสู่อำนาจทางการเมือง กับการที่ทหารเข้ามายึดอำนาจและปกครองประเทศแบบทหารปกครอง ผู้ได้บังคับบัญชา การเมืองเราก็ไม่ไปไหน ย่ำอยู่กับที่ หลักนิติรัฐมันก็เขียนในตัวบท มันไม่ได้มีขึ้นจริง

การเคารพกฎหมาย ผมแยกระหว่างตัวบทกฎหมาย กับการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ทำให้กฎหมายเป็นจริง ตัวบทกฎหมายเขียนไว้ แต่ไม่เคยมีใครเคารพ มันก็ไม่มีประโยชน์อะไร กฎหมายจราจรในหัวเมือง กฎหมายจราจรในกรุงเทพ กฎหมายเดียวกัน แต่การปฏิบัติแตกต่างกัน รัฐธรรมนูญของเราเป็นรัฐธรรมนูญที่เราลอกจากต่างประเทศมา รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญเท่าที่

ควรจะเป็น เมื่อก่อนเรามีรัฐธรรมนูญที่ก้าวหน้า นะครับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับมาตรฐานของตะวันตก นักการเมืองไทยก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ผมกำลังจะบอกย้ำว่า ตัวบทกฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายมันคนละส่วนกัน ตอบคำถามเรื่องหลักนิติรัฐ มันเป็นเรื่องใหญ่ ต้องทำให้คนไทยมีวินัย มีวัฒนธรรม ต้องเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ปฏิรูปวัฒนธรรมและการศึกษาให้คนไทยมีวินัย

วินัยแรก คือ เคารพกฎหมาย ผมถามผู้สัมภาษณ์ว่าคนไทยเคารพกฎหมายไหม ? แค่เคารพกฎหมายยังไม่เคารพ แล้วมันจะไปเรื่องหลักนิติรัฐได้อย่างไร ? คนที่เลียงกฎหมายได้นี้ เขาถือว่าเป็นความเท่ คนที่เคารพกฎหมายนี้ เขาบอกว่าคุณเป็นคนโง่ ความคิดของคนสามัญเป็นแบบนี้ ถามว่าจริงไหม ? เมื่อเคารพกฎหมายยังไม่เคารพเลย เลียงได้สิทธิที่ดี ได้ใบสั่งมานี่ “รู้จักใครไหม ?” จะได้ไม่ต้องจ่ายค่าปรับ (หัวเราะ) มันเป็นปัญหาของคนไทย คนไทยแบบวิญญูชนนี้ มีวินัยเคารพกฎหมายไหม ?

ผมผ่านการใช้ชีวิตที่ต่างประเทศมา ผมก็เห็นว่า ฝรั่งเศสยุโรปตะวันตกเขาเคารพกฎหมาย โดยเฉพาะพวกยุโรปเหนือ นะ ส่วนยุโรปใต้ก็จะไม่ค่อยมีวินัยคล้าย ๆ กับประเทศไทย ผมเคยไปญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นก็มีวินัยมากนะครับ ประเทศที่ผมเห็นว่าเป็นต้นแบบเรื่องการรักษาวินัยเลยนี้คือ สวิตเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น แล้วก็ประเทศใน

แถบสแกนดินเเวียครับ แต่ถ้าเป็นยุโรปได้นะ ยิ่งได้เท่าไร ยิ่งแบบคนไทย คือ ทำตัวตามสบาย เวลาที่มีสัญญาณไฟเขียวให้รถไป คนมันก็จะเดินข้ามถนน (หัวเราะ) แต่ถ้าเป็นประเทศที่มีวินัยเขาทำแบบนี้ไม่ได้เลย ดังนั้น หลักนิติรัฐมันจะมีได้ก็ต้องให้คนไทยนี้เคารพกฎหมายเสียก่อน

ผมชอบที่ท่านยกตัวอย่างเรื่องจราจรมากเลยครับ มองแบบนี้ไหมครับว่า ส่วนใหญ่ที่คนไทยเองยังไม่ค่อยมีวัฒนธรรมในการเคารพกฎหมายมากนัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าเรารับหลักคิดเรื่องประชาธิปไตยก็ดี นิติรัฐก็ดี มาจากต่างประเทศ ประเทศตะวันตก มาใช้แค่เพียงยังไม่ถึงร้อยปี เรายังไม่เข้าใจเท่าไร ในขณะที่ต่างประเทศเขาผ่านประสบการณ์เรียนรู้มาหลายร้อยปีแล้ว ดังนั้น เราต้อง “อดทน” ใช้เวลารอหน่อยไหมครับ กว่าที่จะเกิด “จิตสำนึก” นี้กับคนไทยเรา ?

ไม่เกี่ยวครับ เราต้องมาแก้ที่การศึกษาอบรม คือ ... ถ้าจะให้มีความหวังนะครับ ต้องย้อนกลับมาที่เด็ก ผู้สัมผัสกับชีวิตว่าวันนี้ เด็กไทยจะมีวินัยมากกว่ารุ่นของผู้สัมผัสไหม ? ผมไม่เชื่อ ผมก็คิดว่าจะเป็นแบบนี้ไปอีกนาน แค่อีกหัวหน้าชั้นมันก็ซื้อเสียงกันแล้ว (หัวเราะ) สังคมเราเป็นสังคมที่ไม่เคารพกฎหมาย ก็เป็นเรื่องยากลำบาก เอา ก.ไก่ ให้ได้ก่อน ก่อนจะไปถึงหลักนิติรัฐ แค่เคารพกฎหมายเอาให้ได้ก่อนเรายังไม่เคารพเลย

แล้วผู้ใหญ่ก็เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีใช่ไหมครับ ? เด็กก็ดูผู้ใหญ่อยู่ที่บ้าน พ่อแม่ทำตัวยังงี้ ลูกก็เป็นแบบนี้ (หัวเราะ) ผมเป็นคนสุขนิยมนะครับ แต่สำหรับประเทศไทย ผมค่อนข้างไม่ค่อยมีความหวัง แต่ว่าไม่ได้ทำให้ผมท้อถอยนะครับ ผมก็ยังคิดว่าเราต้องทำตัวของเราให้ดีที่สุดเสียก่อน ทัศนคติ คือ อย่าทำตัวให้เป็นภาระต่อสังคม หรือต่อองค์กรที่เราทำงานอยู่ ทำแค่นี้ให้ได้ อย่าทำตัวให้เป็นภาระ และก็ช่วยองค์กรช่วยสังคม สองอย่างนี้ขั้นต่ำสุดเลยคืออย่าทำตัวให้เป็นภาระ... มาทำงานนี้คุณก็อุ้งงาน กินแรงเพื่อนคุณก็ง้อแง (หัวเราะ) ทำลายสมาธิเพื่อนร่วมงานแบบนี้ก็ใช้ไม่ได้แล้ว

ท่านอาจารย์พูดถึง “คนไทย” ทำให้ผมนึกถึงที่คนมักจะพูดกันนะครับ คือ เราว่าการเคารพกฎหมายก็ดี นิติรัฐ – ประชาธิปไตยก็ดี เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่มันเป็นของ “ฝรั่ง” ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับ “บริบท” ของสังคมไทย เพราะเรามีความแตกต่างด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การรับเอาของ “ฝรั่ง” เข้ามาใช้เลย เราก็จะตกเป็นเมืองขึ้นทางวัฒนธรรมของต่างชาติ ท่านมีความเห็นกับเรื่องนี้อย่างไรครับ ?

(เงิบไปสักครู่) ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ท่านมักจะพูดอยู่เสมอว่า การที่ประเทศไทยไม่เคยเป็นเมืองขึ้นหรืออาณานิคมของประเทศตะวันตกนั้น ท่านมองว่าเป็นข้อเสีย เพราะทำให้คนไทยไม่มีวินัย แต่ผมไม่ค่อยเห็นด้วยกับท่านนะครับ ผมเห็นว่าคนไทยนี้ไม่มีวินัยอย่างไรก็ไม่วินัยอย่างนั้น อย่าไปโทษต่างประเทศเลยครับ แต่ว่าการที่มีประเทศตะวันตกมายึดเป็นอาณานิคม นั้น ถ้าประเทศอังกฤษไปปกครองที่ใด ก็มักจะมี การสร้างมาตรฐานขั้นต่ำให้กับประเทศนั้น ๆ อังกฤษนี้ไปทำรางรถไฟให้อินเดียนะครับ แม้ว่ารางรถไฟมันจะเก่า แต่รางเขาก็กว้างคลุมทั้งประเทศ เห็นความแตกต่างไหมครับ ?

ของไทยนี้อย่าไปโทษดินฟ้าอากาศเลยครับ มันเป็นวัฒนธรรมไทยที่เราเป็นอย่างนี้ ผมโทษว่า รัฐธรรมนูญ 2540 ให้สิทธิเสรีภาพมากไป เร็วไป เสียด้วยซ้ำ ผมก็เติบโตในยุโรปตะวันตกเลยรู้ว่า ในต่างประเทศ เขาเข้าใจว่าสิทธิเสรีภาพมันมาพร้อมกับหน้าที่ คนไทยเราเอาแต่สิทธิเสรีภาพ เราไม่เอาหน้าที่ พอให้มากไป เร็วไป สังคมก็เลยมีปัญหา มีการชุมนุม ประท้วง ปิดถนน เป็นจุดเริ่มต้นของการที่ทำให้คนไทยเห็นเลยว่า ถ้าคุณมีกำลัง มีจำนวนคนมากพอ คุณไม่ต้องเคารพกฎหมายก็ได้ คุณไปยืนกันปิดถนน อยู่คนเดียว กับคนไปเป็นพันคน ถ้าคุณไปเป็นพันคนคุณปิดถนนได้ ถ้าสิบคนคุณปิดถนนไม่ได้ คุณก็เห็นว่าถ้าใช้กฎหมายมันได้ผล ก็เลย

ทำให้คนไม่เคารพกฎหมาย จุดเริ่มต้นผมจะโทษว่าพวกที่ไปชุมนุมประท้วง โดยไปยึดถนน โดยไปยึดที่ทำการต่าง ๆ นั้น ทำให้การเคารพ

กฎหมายของเราเสื่อมลง ผู้สัมภาษณ์ลองย้อนกลับไปดูสิว่าจริงหรือไม่ ? โดยไม่ได้เลือกข้างว่าเป็นข้างไหนนะ ? เมื่อก่อนเราไม่ละเทะอย่างนี้ พอเรายึดถนนได้ อะไรได้นี้ มันก็เลยเป็นค่านิยมตามกันมา ก็ทำกันไปแบบนี้ สลับขั้วกัน พอใครเป็นรัฐบาล อีกข้างหนึ่งก็จะไปยึด ปิดถนน ยึดอาคาร อะไรพวกนี้

ในมุมมองของท่าน ศาลปกครองในอนาคตควรจะเป็นอย่างไรมาก่อนและเพื่อให้ศาลปกครองพัฒนาไปในแบบอย่างในอนาคตของท่าน ศาลควรดำเนินการในเรื่องใดที่มีความจำเป็นเร่งด่วนใน 3 ลำดับแรก

ในตอนที่ผมเข้ารับตำแหน่งผมเคยแถลงแล้วว่า ศาลปกครองเป็นสถาบันที่ดี เป็นของที่มีประโยชน์ พูดในเชิงนามธรรมนะครับ การมีศาลปกครองเป็นความก้าวหน้าของหลักนิติรัฐ

ในด้านกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง ประเทศใดมีศาลปกครอง ประเทศนั้นมีหลักประกันให้หลักนิติรัฐเป็นจริง การที่ประเทศไทยมีศาลปกครองถือว่าเป็นเรื่องดีของประเทศ แต่ว่าศาลปกครองก็เป็นเพียงสถาบัน จึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่จะมาเป็นตุลาการศาลปกครองด้วย ตุลาการศาลปกครองจะต้องยึดมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ทำงานรับใช้ประชาชน โดยทุ่มเทเต็มกำลังตระหนักถึงภารกิจของตนว่ามาทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมทางปกครอง เป็นศาลปกครองเพื่อประชาชน

ตุลาการศาลปกครองในพื้นเลนนะครับ ตุลาการศาลปกครองที่พึงประสงค์ควรจะมีคุณสมบัติครบทั้ง 3 ประการ ดังต่อไปนี้อยู่ในคน ๆ เดียวกัน คือ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายปกครอง 2) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาของการบริหารราชการแผ่นดิน 3) เป็นผู้ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาดุลยภาพระหว่างประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกบุคคลกับประโยชน์สาธารณะของสังคม

ประเทศไทยยังขาดแคลนตุลาการศาลปกครองที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาระบบกฎหมายเพื่อให้มีการศึกษาระบบกฎหมายปกครองเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ในชั้นของ “ต้นน้ำ” (สถาบันการศึกษา) จนถึงในชั้นของ “ปลายน้ำ” (เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงาน พนักงานอัยการ พนักงานคดีปกครอง ตุลาการศาลปกครอง ฯลฯ) ซึ่งสมัยท่านอาจารย์อมร จันทรสมบูรณ์ เป็นเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ท่านได้คิดเรื่องนี้มา รายละเอียดอ่านได้ในบทความของท่าน ท่านได้คิดหมดแล้วครับว่า มี Hardware ขึ้นมา โดยยังไม่มี Software จะทำให้ Peopleware มีปัญหา ผมผมได้รับมอบหมายให้เป็นเลขาธิการสำนักงานศาลปกครองคนแรก ผมก็เอาสิ่งที่ท่านคิดไว้ ซึ่งมันเขียนอยู่ในกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองเลยนะครับ ว่ามีหน้าที่เผยแพร่ความรู้ ผมเป็นเลขาธิการคนแรกอยู่ 5 ปี ผมก็พยายามผลักดัน

ข้อนี้ นะครับ คือ เสนอแนะ จัดสัมมนา เชิญมหาวิทยาลัยของรัฐทั่วประเทศมาที่ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ได้ชี้แจงให้เห็นว่า หลักสูตรที่มีอยู่นี้ สอนวิชากฎหมายตัวเงิน ล้มละลาย ถามว่าคนจบไปแล้วใช้บังคับทุกวัน ไหม ? แต่กฎหมายปกครองนี้ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบ ก็จำเป็นต้องใช้ ขอให้เพิ่มเป็นวิชาบังคับ ได้ไหม ? ที่ประชุมสัมมนาก็เห็นพ้องต้องกัน แต่พอกลับไปยังมหาวิทยาลัยก็ยังเหมือนเดิม จนถึงทุกวันนี้ เหมือนเดิมทุกประการ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง แล้วมันจะไปได้อย่างไรครับบ้านเมือง มีปัญหาอย่างนี้นะครับ

ดังนั้น ข้อจำกัดในปัจจุบัน คือ เรามี ตุลาการไม่เพียงพอในเชิงปริมาณ และตุลาการ ก็ต้องทบทวนทัศนคติของตน เป็นตุลาการ เพื่อประชาชน เอาเวลาไปใช้ในการพิจารณา พิพากษาคดี

ที่ผู้สัมภาษณ์ถามผมว่า ควรจะดำเนินการ ในเรื่องใดที่มีความจำเป็นเร่งด่วนใน 3 ลำดับแรก ผมก็ขอตอบว่า

- 1) ต้องมีตุลาการที่มีคุณวุฒิ คุณสมบัติ ในจำนวนที่มากเพียงพอ
- 2) ต้องมีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อ ประชาชน

3) ต้องทุ่มเทเวลาไปกับการพิจารณา พิพากษาคดี กล่าวคือ การพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะให้คนอื่นทำแทนไม่ได้ ตุลาการศาลปกครอง จะต้องทำเอง ส่วนงานอื่นควรจะปล่อยให้คนอื่น ที่เขามีหน้าที่ คือ สำนักงานศาลปกครองเป็นคนทำ

ท้ายนี้ อยากให้ท่านฝากข้อคิดถึงนักกฎหมาย ในฐานะผู้ศึกษากฎหมายและผู้ใช้กฎหมายครับ

ผมเห็นว่ากฎหมายมหาชนมีความสำคัญ ต่อประเทศ การพัฒนาประเทศจะพัฒนาไปได้ หรือว่าติดขัดอยู่ที่กฎหมายมหาชน กฎหมายมหาชน คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายการคลัง ถ้ากฎหมายรัฐธรรมนูญ ของประเทศได้อ่อนแอ การเมืองก็อ่อนแอ ถ้ากฎหมายปกครองอ่อนแอ การปกครองก็อ่อนแอ ถ้ากฎหมายการคลังอ่อนแอ การคลังของประเทศ ก็อ่อนแอ ดังนั้น กฎหมายมหาชนโดยสรุปแล้ว จึงเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญมาก แต่สังคมไทย กลับไม่ได้ให้ความสำคัญ ขนาดคณะนิติศาสตร์ ก็ยังเรียนแค่ 10 – 15 เปอร์เซ็นต์ อย่าไปพูดถึง โรงเรียนเลย ยังไม่ได้เรียนใหญ่เลย พอพูดถึงกฎหมาย คนก็นึกถึงแต่ทนายความที่ออกมาให้สัมภาษณ์ ทางโทรทัศน์ พูดแต่เรื่องคดีอาญา พูดกันถึง แต่เรื่องว่า “เอ๊ะ เขาตายด้วยเหตุใด ?” ฯลฯ

ในนามของทีมงานวารสารฯ ผมขอ กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาญชัย แสวงศักดิ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและ ให้โอกาสในการสัมภาษณ์ แบ่งปันประสบการณ์ ชีวิตส่วนตัว การศึกษา การทำงาน โดยเฉพาะ ทัศนคติความเห็นที่ทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งแก่ศาลปกครองและวงการกฎหมายมหาชนไทย ตลอดจนประชาชนทั่วไป ซึ่งนับเป็น เกียรติอย่างสูงสำหรับคอลัมน์ : ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ วารสารวิชาการศาลปกครอง ขอบพระคุณมากครับ

จบลงไปแล้วครับ สำหรับการสนทนาแบบ Exclusive กับประธานศาลปกครองสูงสุด คนปัจจุบัน หวังว่าผู้อ่านจะได้มองเห็น “ตัวตน” ของท่านอาจารย์ชาญชัย แสวงศักดิ์ ทั้งในแง่มุมมองของชีวิตส่วนตัว การศึกษา และการทำงานมากขึ้น เป็นบทสนทนาที่สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางของกฎหมายมหาชนไทย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันและปัญหาที่ยังคงรอการแก้ไข ผมเชื่อว่าความรู้และประสบการณ์ที่ท่านได้ถ่ายทอดมาให้พวกเรามีคุณค่าในทางวิชาการกฎหมายมหาชนของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และข้อคิดที่ได้รับจากท่านจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากฎหมายมหาชนของประเทศไทยต่อไปอย่างแน่นอนครับ

ขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ติดตามอ่านมาจนถึงตรงนี้ และโปรดติดตามตอนต่อไปของคอลัมน์ “ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ” ในวารสารวิชาการศาลปกครองฉบับหน้าครับ สำหรับวันนี้ ต้องขอลาไปก่อน สวัสดีครับ

ประวัติของศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์

ประวัติการศึกษา

1. ปริญญาตรีทางกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายประชาคมยุโรป, มหาวิทยาลัย Aix-Marseille III, ประเทศฝรั่งเศส, พ.ศ. 2518
2. ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางกฎหมายมหาชนภายใน (D.E.A. en Droit public interne), มหาวิทยาลัยเดียวกัน, พ.ศ. 2519
3. ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางกฎหมายทะเลและการขนส่ง (D.E.S.S. en Droit maritime et des transports), มหาวิทยาลัยเดียวกัน, พ.ศ. 2520
4. ปริญญาเอกทางกฎหมายมหาชนภายใน (Doctorat de 3 cycle en Droit public interne), มหาวิทยาลัยเดียวกัน, พ.ศ. 2521
5. ประกาศนียบัตรการอบรมหลักสูตรการศึกษาคดีปกครอง, International Institute of Public Administration, ประเทศฝรั่งเศส, พ.ศ. 2531
6. ประกาศนียบัตรการอบรมหลักสูตรการทำงานของรัฐบาลและรัฐสภา, สถาบันเดียวกัน, พ.ศ. 2536
7. ประกาศนียบัตรการอบรมหลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 4 (นธป. 4)
8. วุฒิบัตรการอบรมหลักสูตร “การกำกับดูแลกิจการสำหรับกรรมการและผู้บริหารระดับสูงขององค์กรกำกับดูแล (Regulators) รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน” รุ่นที่ 21

ตำแหน่งทางวิชาการ

ศาสตราจารย์พิเศษ สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2554

ประวัติการรับราชการ

ตำแหน่งและส่วนราชการ	ช่วงเวลาที่ยดำรงตำแหน่ง
----------------------	-------------------------

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา 4 ธันวาคม 2541 – 10 ตุลาคม 2542

สำนักงานศาลปกครอง

เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง 1 ธันวาคม 2542 – 23 สิงหาคม 2547

ตุลาการศาลปกครอง

ตุลาการศาลปกครองสูงสุด	17 กันยายน 2547 – 30 กันยายน 2553
ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด	1 ตุลาคม 2553 – 30 กันยายน 2557
รองประธานศาลปกครองสูงสุด	1 ตุลาคม 2557 – 26 กันยายน 2564
ประธานศาลปกครองสูงสุด	27 กันยายน 2564 – ปัจจุบัน

ผู้บรรยายพิเศษ

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. มหาวิทยาลัยรามคำแหง	4. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	6. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
7. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	8. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
9. สถาบันพระปกเกล้า	10. โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ
11. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	12. มหาวิทยาลัยรังสิต
13. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	

ผลงานทางวิชาการ

1. ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายมหาชน วิวัฒนาการของกฎหมายมหาชนในต่างประเทศและในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
2. ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2560).
3. ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 30, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564).
4. ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 14, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564).
5. ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
6. ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
7. ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายปกครองเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการประเภทต่าง ๆ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2560).
8. ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายปกครองเกี่ยวกับการศึกษา, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2560).
9. ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุภาครัฐ, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
10. ชาญชัย แสงศักดิ์, รัฐและนิติบุคคลมหาชน, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2561).

11. ชาญชัย แสงศักดิ์, องค์กรอิสระ : ข้อพิจารณาทางกฎหมายมหาชน, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2561).
12. ชาญชัย แสงศักดิ์, กฎหมายเกี่ยวกับวินัยการเงินการคลังของรัฐ วิธีการงบประมาณ และการตรวจเงินแผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
13. ชาญชัย แสงศักดิ์, ข้อควรรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2562).
14. ชาญชัย แสงศักดิ์, ความรับผิดชอบของรัฐ : ความรับผิดชอบละเมิด และความรับผิดชอบ โดยปราศจากความผิด, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
15. ชาญชัย แสงศักดิ์, สัญญาของทางราชการ : กฎหมายเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2563).
16. ชาญชัย แสงศักดิ์, โทษทางปกครอง : กฎหมายเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2564).
17. ชาญชัย แสงศักดิ์, การพัฒนากฎหมายปกครองและกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง : คุณูปการของศาสตราจารย์พิเศษ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2563).